

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

XVII. De triplici custodia manus linguæ & cordis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

summa abundantia, summa sapientia, summa potentia est, puto quod nihil desit plenitudini beatitudinis, quantum spectat ad summam felicitatis humanæ. Hæc sunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ, bona humanitatis, bona virtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus, fratres, & juxta præceptum legis revocemus ruminacionem, quia sic vivitur, & in talibus vita spiritus nostri. Sic enim cogitatio sancta servabit nos, ut dicamus cum Sancto ^k: *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, Domine adjutor meus, & redemptor meus.*

rudo ad gregatione perfectus.

^d Levit. 11. a

& Ibid. 18. d

SERMO XVII.

De triplici custodia: Manus, Lingua, & Cordis.

OMnes nobis causamur deesse gratiam, sed justius forsitan ipsa sibi queritur gratia deesse nonnullos. Nempe res cordis est gratia devotionis ista quam quærimus, & hoc munere ipse se fraudat, qui internum ei dissimulat receptaculum exhibere. Cæterum unde illi cura cordis, cui ne ipsa quidem adhuc *oris* circumspectio, seu *manus* custodia subest? Non sibi deesse miretur consummationem, qui nec initium apprehendit; sed ne is quoque qui initium jam tenere videtur, si ad medium non pervenit. Magnum est homini sæculari mundas habere manus; monacho non est magnum, sed planè magnum ei malum esse probatur, ne ipsarum quidem contagia declinare. Imò vero & in ipsis quoque manibus longè amplior munditia & justitia abundantior à nobis exigitur, quàm ab illis. Nimirum illis dicitur ^a: *Fugite fornicationem,* & ^b *qui jurabatur, jam non surretur:* cæteraque similia: quæ qui fecerint, regnum non consequentur. Nunquid & nobis ab hujusmodi contagiis operum, & tam gravi manuum contaminatione timendum est? Sed quo nitidiores manus, eò gravius quoque minor in eis nævus offendit; & sicut preciosam vestem exigua quævis macula turpius decolorat: nobis ad immunditiam minima quælibet inobedientia sufficit, nec jam nævus est, sed gravis macula, si in actionibus nostris vel minorum residet negligentia mandatorum. Hæc igitur operum diligentia servandorum, initia nostræ conversationis exercet: dum adhuc quidem modicum, sed tamen jam lumen in nobis est, nisi fortè magnum se putant habere lumen, quibus veritas ait: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite quia servi inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus.* Sed hoc, inquires, propter humilitatem monuit esse dicendum. Planè propter humilitatem: sed nunquid contra veritatem? Cæterum si circa factorum quoque custodiam invenimur adhuc negligentiores: nemo sapiens eum liquare culicem moneat, qui utinam non glútiat vel camelum.

Gratia non tam nobis deest, quàm nos gratia.

Prima cura sit manuum, id est operum.

A Religiosis maior exigitur justitia & integritas, quàm à secularibus.

^a 1. Cor. 6. b

^b Ephe. 4. c. *In Religiosis minimus etiam nævus graviter offendit.*

^c Luc. 17. c

At si jam manus mundatæ fuerint (nec sic quidem continuò ad
 Sermones S. Bernardi. H h h h cor

*Secunda cura
linguae seu ver-
borum.*

*Linguae ne-
glectae varia
vicia & dam-
na.
d Matt. 12.
c.**

*e Prov. 10. c
Verbum otio-
sum quod-
nam sit.
Iactura tem-
poris in verbis
otiosis quanti-
estimanda.
O verba, no-
tanda.*

*Tempus salu-
ti curande
opportunitum
non negligend-
um.*

cor transitur) labiis sane mundandis secundum studium & media sollicitudo debetur. Quod si dixeris, rarus est qui sermones suos in iudicio disponere videatur: vel ex hoc discas, quam sit rara perfectio, cum nec perfectum inveneris omnibus esse commune. Quis sane numeret quantas modicum linguae membrum contrahat fordes; quam multiplex in labiis incircumcisis immunditia coaguletur; quam sit gravis pernicietas oris incircumspecti? Est enim lingua dissoluta in sermonibus ociosis, est lingua impudica, est & magniloqua; quarum prima lasciviae, sequens arrogantiae famulatur. Est etiam lingua dolosa, & item lingua maledica, quarum altera in falsiloquam & adulatoriam subdividitur: altera vero nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quod si de omni vel ocioso verbo quodcumque locuti fuerint homines, Deo sunt reddituri rationem in die iudicii^d: quanto districtius de verbo mendaci, mordaci & injurioso, de elato vel lascivo, de adulatorio aut detractorio iudicabuntur?

Quam vera sententia, fratres, in multiloquio non effugiendum peccatum^e! Ut enim praeteream caetera, si propterea est ociosum verbum, quod nullam rationabilem causam habeat, quam rationem de eo reddere poterimus, quod est praeter rationem? Nemo vestrum fratres, parvi aestimet tempus, quod in verbis consumitur ociosis. Siquidem tempus acceptabile est, & dies salutis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit insipiens quid amittat. Libet confabulari, aiunt, donec hora praetereat. O donec praetereat, o donec pertranseat tempus. Donec hora praetereat, quam tibi ad agendam poenitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miseratio conditoris indulget. Donec transeat tempus, quo divinam tibi repropitiare debueras pietatem; properare ad angelicam societatem, suspirare ad amissam hereditatem, aspirare ad promissam felicitatem; excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. Sic nimirum, sic agricolae, cum diu desiderata affuerit opportunitas seminandi, sic vinitores, cum expectatum tempus putationis advenerit, invenisse occupationes, & quasi irreprehensibiliter sine opere diem transegisse latantur. Sic instantibus nundinis institores neccere moras, occasionem quaerere solent, ne quem forte sibi ex eis quaestum provenire contingat. Sic denique pauperes mendicantes, cum multis clamoribus evocatus tandem affuerit eleemosynarum distributor, diverti-cula captant, & concurrentibus sociis vacuos ambiunt occupare recessus, & fovere latebras in angulis platearum.

Utinam tamen vel solum tempus vitae amitteretur in verbis, sed multi in his etiam vitam amittere comprobantur: nec modo ipsi amittere, sed adimere quoque & hoc fratribus suis. An non amittunt vitam detractores Deo odibiles, odibiles vitae? Fugit vita quos odit; & quos vita fugit, mori

mori necesse est. An non & ipse moritur, qui venenum bibit, quod ei malefuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita subtrahitur: & dum nescit, paulatim in eo fraterna charitas refrigescit. Auditurus est forsitan ipse quoque cui detrahitur: undique enim verba volant, & multorum prius ora sermo pertransiens, difficile fieri potest quin singulorum creverit linguis, & quasi jam proventus referatur ad eum ad cuius spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens, & tabescet, eoque facilius extinguetur in eo charitas, quo amplius ante vivere videbat. Si inimicus, ait *Ps.*, *meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: & quidem cavet sibi prudens auditor, cavet ipse si non desipit, qui sibi noverit esse detractum: ille ne veneno inficiatur, iste ne scandalo perturbetur. Sed quod in se est tamen, lingua maledica, & illius percutiens conscientiam, & istius vulnerans charitatem, secum pariter utrumque perimit. Nunquid non vipera est lingua ista? Ferocissima planè, nimirum quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno. Nunquid non lancea est ista lingua? Profecto, & acutissima, quæ tres penetrat ictu uno. *Lingua* (inquit *Ps.*) *eorum gladius acutus. Gladius* equidem anceps, imò triceps est lingua detractoris.*

Nec vero ejusmodi linguam ipso etiam mucrone quo Dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Christi corpus, & membrum de membro, nec jam exanime fodit, sed facit exanime fodiendo. Iplis quoque nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit: seu etiam clavis ferreis, quos sanctissimis manibus illis & pedibus consummatio Iudaicæ iniquitatis infixit. Nisi enim hujus quod nunc pungitur & transfoditur, corporis sui vitam illius vitæ corporis prætulisset, nunquam illud pro isto mortis injuriæ, crucis ignominie tradidisset. Et dicimus: Levis res sermo, tenera, mollis, & exigua caro lingua hominis: quis sapiens magnipendat? Levis quidem res sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat: leviter transit, sed graviter urit: leviter penetrat animum, sed non leviter exit: profertur leviter, sed non leviter revocatur: facile volat, atque ideo facile violat charitatem. Vilis res est musca moriens, sed exterminat oleum suavitatis *b*. Tenerum membrum lingua, attamen vix teneri potest: substantia quidem infirmum atque exiguum, sed usu magnum & validum invenitur. Modicum membrum est, sed nisi caveas, magnum malum. Tenuis est & lata, aptissimum vacuandis cordibus instrumentum, sicut multorum mihi inter vos conscientias arbitrator attestari, nisi forte omnes tam perfecti simus, ut nunquam nobis post longas confabulationes inventa sit mens quodammodo vacua, meditatio minus devota, sicca magis affectio, & holocaustum orationis non adeò pingue propter verba, sive quæ diximus, sive etiam quæ audivimus, verba tamen.

Hhhh 2

Facile

Detractionis vitium quam detestabile.

Psal. 54 b
Detractor unico ictu tres perimit.

Psal. 56. a
Lingua detractoris gladius triceps.
Lingua maledica lancea, spinis, & clavis Christi crudelior.

Eccle. 10. a
A medico membro maxima mala.

Devotionis & orationis pestis ab incuria lingua.

Facile enim lingua labitur, nec minus facile illabatur cordi, ita ut multis inter loquendum minus profuerit, quod propriam cohibuerint, dum non caverint alienam. Utilis est frater qui tibi loquitur, sapiens est, religiosus ac timens Deum, plus dico, angelus est, & angelus lucis: etiam sic cave tibi ne audias unde laedaris. Nec personam tibi velim suspectam esse, sed linguam, praesertim in fermocinatione communi. Bona quidem columbae simplicitas, sed in hac parte quoque serpentis astutiam non omittas. Maria ne angelicum quidem verbum sine discussione praeteriens, cogitabat qualis esset ista saluti. Tu quoque qui crebris experimentis saltem solenter advertisti quantum noceant verba, non desipies, si sollicitus fueris, (quandoquidem interesse necesse est colloquutioni) non modo ori circumspersionem, sed & auri nihilominus adhibere cautelam. Non miremini, quod huic gradui proficientium diutius immoremur: plures siquidem inter vos proficientes esse credimus, quam perfectos.

Fortè tamen nimii videamur in suggillatione verborum. Sed mementote quoniam lingua est, quae contra vitia linguae loquitur, ut in eo vel maxime haberi debeat excusata, quod nec sibi parcat, & adversus propria quoque sui ipsius pericula muniat audientes. Ventus est sermo, sed non semper est ventus urens. Surge (inquit ^k) aquilo, veni austere, perfla hortum meum, & fluant aromata illius. Est quoque magna nihilominus sermonis utilitas, & frequenter in lingua fractus preciosissimus reperitur. Nempè iusti vita ex fide est, & fides ex auditu, auditus per verbum Dei. Quomodo enim vivet quis, nisi crediderit? Quomodo credet, nisi audierit? Quomodo audiet, nisi annuncietur ei? Sanè propterea maiorem ei diligentiam, & diligentior custodiam convenit exhiberi, quod sit iuxta scripturam. ^l mors & vita in manibus linguae. Alioquin si sola inesset vita, nec circumcisio quidem ei, sed sola mors, etiam abscisio deberetur. Nunc vero ponenda nobis oris nostro custodia, & ostium circumstantiae labiis, ut nec vitalem aedificationem clausura damnet aeterna, nec lethalis pernicies liberum sortiatur egressum. Vigilemus itaque super opera nostra, fratres, ne vel omittamus quod praecipit, vel quod prohibitum est committamus. Hortatur nos ad bipertitam hanc custodiam Propheta cum dicit ^m: Declina à malo, & fac bonum. Vigilemus nihilominus super verba nostra, ne in eis vel offendere Deum, vel proximo nocere contingat. Felix siquidem quem in omni confabulatione duplex timor ille sollicitat, & duorum consideratio stimulat auditorum: primum quidem divinae maiestatis, in cuius manus incidere prorsus horrendum: dehinc fraternae infirmitatis, cui nihilominus persaepe est offendiculum.

Puto tamen ne cum quidem qui in verbo cavet offensionem, perfectum adhuc dici oportere, nisi forsitan comparatione prioris quantum

NOTA.
Quam sollicita
& vigili custodia
adversus
noxas linguae
opus.
Luc. 1. e. *

& Cant. 4. d
Linguae bonae
magna utilitas.

Prov. 18. b

m Psal. 36. a
In omni collo-
quio duo audi-
tores cogitandi.

Tertia cura ea-
que praecipua
cordis.

tantum super opera vigilabat. Nam & veritas in Evangelio de vigilantibus servis & adventum Domini præstolantibus loquens: *Si (inquit) in tertia vigilia venerit, & ita invenerit: beati sunt servi illi.* Quod nequaquam de prima, sed nec de secunda dictum quidem reperies. Est autem vigilia hæc super eor, cui sane *omnem jam custodiam* exhibere Sapiens monet: nimirum *quia ex ipso vita procedit.* Et tamen etiam hanc constare arbitror specialiter in duobus: ut videlicet super affectionum pariter & cogitationum suarum greges mens sollicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis custodia, à quo cæteras quoque duas procedere constat: nisi forte (quod absit) simulationis gerantur studio, & pietatis habeant speciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena scaturiens, nisi fossas ante repleverit adjacentes, nec refluere, nec se dare, nec in altum sese tollere prævalebit, quòd videlicet alias occupetur: sic humanus animus donec eas quas prædiximus manus & linguæ custodias solerter impleat: nec ad perfectam sui ipsius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquillitate frui, nec in sublimem divinæ contemplationis proficere gradum. Eia, fratres, si supernæ visitationis gratiam quærimus, sic quæramus: si spirituales consolationes desideramus percipere, sic petamus: si cælum nobis aperiri cupimus, sic pulsemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, si ad nuptias volumus intrare cum nostro sponso JESU Christo Domino, qui est benedictus in secula. Amen.

Luc. 12. 2

Prov. 4. d *
Custodia cordis
in affectionum
cura consistit.

Elegans simile.

Custodia cordis
sine cura manus
& linguæ con-
stare nequit.

S E R M O XVIII.

De verbis Apostoli; *Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia & pax & gaudium in Spiritu sancto.*

Rom. 14. 6

Quid prætergredi mur viam, qui ad gaudium properamus? Est quidem gaudium de regno Dei, sed non præmium est. Est gaudium de regno Dei, sed non gaudium carnale, non gaudium sæculare, non gaudium, cuius extrema luctus occupat, sed in quod magis tristitia vertitur; non denique gaudium eorum qui lætantur cum malefecerint, & exultatio quæ in rebus pessimis est, sed gaudium in Spiritu sancto. Unde autem hoc gaudium interim, nisi de justitia & pace procedit? Ipsa ergo procedant tanquam cellule mellis, ut facile adhuc labilem liquorem suavitatis solidior possit materia continere. Erit quando iam ipso simplici melle fruemur, & gaudium nostrum plenum & purum erit, ut non modò in spiritu, sed de ipso quoque spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium spirituale, ut nullis iam corporeis occasionibus excitetur, non operibus misericordiæ, non lachrymis pœnitentiæ, non exercitatione iustitiæ, non probatione patientiæ, sed ipsa magis præsentia Spiritus, in quem desiderant etiam Angeli prospicere. Interim sanè velut salis loco sapientiæ mihi cæ-

Gaudii sancti
descriptio.

H h h h 3

tera